

כל שהוא שרה מלאה שעוריו כל שהוא כך הראהו כל ארץ ישראל כבקעת יריחו. ומנין שהראהו לרבורה שנאמר עיר התמרי' (ער צוער) ולהלן הוא אומר והיא יושבת תחת תומר רבורה (שופטים ד') ומנין שהראהו אשת לוט שנאמר עד צוער, ולהלן אומר ולוט בא צוערה (בראשית יט). יעקב נתן לו רמו ולא חש שנאמר והנה אנכי עמך ושמתוך (שם כח) והוא היה מספר ויירא שנאמר ויירא יעקב מאד ויירא לו (שם לב) אדם שהקב"ה הבטיחו היה ירא ומספר אלא שאמר יעקב אבינו אוי לי שמה ירום החטא דוד נתן לו רמו וחש שנאמר' גם את הארי גם את הרוב הכה עבדך (ש"א יו) וכי מה אני מסון שהבתי חיות רעות אלו אלא שמה עתיד לישראל דבר והם עתידין להונצל על ידי מרדכי נתן לו רמו וחש שנאמר ובכל יום ויום מרדכי מתהלך ונו' (אסתר ב) אלא אמר מרדכי איפשר חסידה זו תנשא לערל זה אלא שמה עתיד לישראל דבר והם עתידין להונצל על ידה: 'כי מ'ח' א'מ'ח' מ'ח' בעול' הוה אסחה לעולם הבא: את זכר זה המן עמלק כשמועו. דבר אחר מ'ח' לו ותולדותיו אסחה לו ולמשפחותיו דברי רבי יהושע ורבי אלעזר המודעי אומר זכר זה אנני ועמלק כשמועו מ'ח' לו ולכל תולדותיו אסחה לו ולכל הרור ההוא: מ'ח' ה'ש'מ' שלא יהא נין ונכד לעמלק תחת השמים רבי יהושע אומר כשבא עמלק להזיק את ישראל סתחת כנפי אביהם שבשמים אמ' משה לפני הקב"ה רבונו של עולם רשע זה בא לאבד בניך מתחת כנפיך ספר תורה שנתת להם מי יקרא בו רבי אלעזר המודעי אומר כשבא עמלק להזיק את ישראל מתחת כנפי אביהם שבשמים אמרו משה לפני הקדוש ב"ה רבונו של עולם בניך שאתה עתיד לסורן תחת רוחות השמים שנאמר כי בארבע רוחות השמים ונו' (זכריה ד) רשע זה בא לבלן מתחת כנפיך ספר תורה שנתת להם מי יקרא בו: ר' אלעזר המודעי אומר' אימתי יאבד שמן של אלו בשעה שנעקר עבודה זרה היא ועובדיה ויהא המקו' יחידי בעולם ותדי מלכותו לעולם ולעולמי עולמים באותה שעה ויצא יי' ונלחם בנוים ההם והיה יי' למלך ונוט' (שם יד) תרדוף באף ותשמדם (איכה ז) רבי יהושע אומר 'לא בא המן אלא זכר לדורות שנאמר ויסי' היורים לא יעברו ונו' (אסתר ט).

ויבן משה מזבח ויקרא ונו' אמר משה הנס הזה שעשה המקום בניני עשאו וכן אתה מוצא כל זמן שישראל בנס כביכול הנס לפניו 'שנאמר יי' נסי צרה לישראל כאלו צרה לפניו שנאמר בכל צרתם לו צר (ישעיה סג) 'שמחה לישראל כאלו שמחה לפניו שנאמר שמחתי בישועתך (ש"א ב).

ויאמר ביד על כסיה מלחמה ליי' ונמר רבי יהושע או' 'לכשישב הקדוש ברוך הוא על כסא מלכותו ותדי ממלכתו כאותה שעה מלחמה ליי' בעמלק רבי אלעזר המודעי אומר נשבע הקדוש ברוך הוא בכסא הבבור שלו אם אניח נין ונכד של עמלק תחת כל השמים שלא יאמרו נמל זה של עמלק אם אניח נין ונכד לעמלק רבי אלעזר אומר נשבע המקום בכסא הבבור שלו שאם יבא מכל האומות שיקבלוהו ומעמלק ולביתו לא יקבלוהו שנאמר ויאמר דוד אל הנער המגיד לו אי מזה אתה ויאמר בן איש נר עמלק אנכי (ש"ב א)

מדות סופרים

בזכרה שיש עס חסרון ולכך חקון ע"ס המכילתא. ועני' בספרי מ' פתח ספקא ויחצצר ה' ני בקופו כי עס מוכח כפירושי. עני' זכרות (ד.) וסנסדכין (ג:) וזנ"ר פע"ו ונמדנכ רצה ס"כ. לכן דרך המדרש לפרש לשונות כפולות על פנים שונים כמו הכרת חכמת צנע"ז וצנע"ז. ואמר כאן דבר אחר ג"ל שכל זה מדרשו של ר"י אלא שר"י עלמו דורש משה חמסה לפני פנים וע"כ במדרש ד"ף אינו סוזח ודורש מלת זכר. ונ"ל עוד שכל המדרשים האלה היו נדרשים נגד הכומיים וע"כ לא הקפידו צלפונס ואמר ס"ת שנתת ולא שחתן וזינח רומח כ"ף המודעי ע"ז באמרו רשע זה שזא לכלן מחסח כנפיו רולה לנחק המוסרות המקשכות אח ישראל בגלות. ומסיים נחקו' טובה על אדונוס ונתגלה חדוקו בלף וחשמיד'. 'ופיכוס דכריו שאמר למעלה זכר זה המן. ועני' במדרש מגלת אסתר בקופו. ש"פ' סהסס ית' קחא למצח כפי וכן מפורש בחי"ע. 'עני' מדרש שמואל ונכונה מקוונות במדרשים ורגי' הנכונה ישועתן של ישראל ישועתו של הקב"ה. א"י' מפרש יד כמו כח וחיל ור"ף המודעי מלשון שנובע ועני'

נוכר לרוד באותה שעה מה שנאמר למשה רבינו אם יבא מכל האומות שבעולם להתנייך שיקבלוהו ומביתו שלא יקבלוהו מיד ויאמר אליו דוד דמך על ראשך כי סיד ענה כך לכך נאמר מדור דוד דבר אחר מדור דוד רבי יהושע אומר מדור אלו חיי העולם הזה דור אלו חיי העולם הבא ר' אליעזר המודעי אומר מדורו של משה ומדורו של שמואל ר' אליעזר אומר מדורו של משה שהם נ' דורות למנין לדורו של משיח שהן נ' דורות שנ' ייראוך עם שמש ולמני ירח דור דוים (תילים עכ).

מליקא כולא סידרא שבח לאלהי תקיף וגברא.

פרשת וישמע יתרו

וישמע מה שמועה שמע ובא מלחמת עמלק שמע ובא שהיא כתובה בצדו דברי רבי יהושע ר' אלעזר [המודעי] אומר סתן תורה שמע ובא, שבשעה שנתנה תורה לישראל זעו כל מלכי האדמה בהיכליהם שאמר ובהיכלו כלו אומר כבוד (תילים כט) באותה שעה נתקבצו כל מלכי אומות העולם אצל בלעם הרשע אפרו לו בלעם שמא המעשה זה עושה לנו כשעשה לרוד המבול שני יי למבול ישב וישב יי מלך לעולם (שם) אמר להם שוטים שבעולם זכור נשבע הקדוש ברוך הוא לנח שאינו מביא מבול לעולם שנאמר כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ (ישעיה נד) אמרו לו שמא מבול של מים אינו מביא מבול של אש מביא אמר להם אינו מביא לא מבול של אש ולא מבול של מים אלא תורה נתן הקדוש ברוך הוא לעמו ולידוריו שנאמר יי עזו לעמו יתן כיון ששמעו כולם ספיו הדבר הזה ענו כולם ואמרו אחר כך יי יברך את עמו בשלום ופנו והלכו איש למקומו. רבי אליעזר אומר קריעת ים סוף שמע ובא שבשעה שנקרע ים סוף נשמע מסוף העולם ועד סופו שנאמר ויהי כשמוע כל מלכי האמורי (יהושע ה) וכן אמרה רחב הזונה לשלוחי יהושע כי שמענו את אשר הוביש יי את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים ונוס' ונשמע וימם לבכנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם (שם ב) אמרו רחב הזונה בת עשר שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים וכל מ' שנה שהיו ישראל במדבר ונתה לסוף נ' שנה נתניירה והיא אומרת רבוננו

מדות סופרים

זכרות (נח). לך ה' הממלכה זו מלחמת עמלק וכו"ל כי יד על כס ים והכינס למדרשו של ר"י כאן ולא כפרש"י שם. וזילקוט גרם מפנים תחת כל השמים. וז"ל נראה שהיחס גי' תחת מפנים כל שמים מלשון פקע עין ואולי גי' הילקוט ומפנים והוא כענין לא תשאר פקע ונתשך למה שאמר חמ"ז שלא יאמרו גמל זה מעמלק. יעל שאמר למני זה שאין מקבלין מהם שלך נאמר מדור דוד ע"כ אמר ד"א. יעי' סנהדרין (נט).

פרשה א יעי' זמנים (קטו). ורז"י שאלו הרי כחוד מפוסק ששמע את אשר עשה ה' ואין זה שאלה כי ודאי שעל שמעו מה שעשה הקב"ה לישראל בא אלל הנסים היו רבים ואין אלו יודעים על איזה בא לכך שאל מה שמועה שמע כלומר איזוהי מן השמועות אשר גרמה ביאתו ע"ז אמר על מלחמת עמלק הכוזבה בלדו בא. יעי' זמנים שם קטו (יא). ז"ר ש"ס ש"ס רבה פסוק אחר לנו ועי' דמסיקתא דר"כ פ"כ וספרי פ' הנדבא. ועי' לקמן פ' צדקת הסלישי פ"ג ובא"ל הגיה ע"פ הגמ' ואדרבה גירסתנו יותר נכונה. יעי' זמנים (קטו): ונפרש"י שם ד"ה אמרה ומראה כי ג' מלות נדה חלה והלוקה אינם זני' וזלי ספק היה כחוד כן על הגליון מחזה מפרש אשר לא הנין הנרייתא והכניסום צפנים. והנה מלשון המכילתא משמע שהיחס זה הגדה ידועה ומקובלת באומה וכמה הגדיות כאלה מוצאות זמכילתא אשר לפי מראה עינינו היו מקובלות ואם הם צדק מעשים שקרו צאמת או אינם רק הגדות מי זה יראה להכריע צדקת המפרש אשר אין מוצחו רק לשמוע על הדברים ככתבם אך ע"ז אעיר כי מאד מאד נהיה מחויבים צדין הזה כי כמה וכמה הגדות כאלה נוקרו בחוף מדרש הכוזבים ולדעתנו זו אשר לפנינו היא כאלה מהם שמתלוו ג' דברים נענין רבם האחד שזכרנו במקום מילכע

ג כיצד כגון זה שנאמר אל תאכלו וכו'. אם אמה רואה לעמוד על כוונת רבנו עיין במה שכתב בספר המנוח שרש משיעי וזמה שהשיג עליו הרמב"ם ז"ל על השורש הזה ומשם מבין כוונת השגת הרמב"ם ז"ל כי הדברים ארוכים ולא יכולתי להעמיק:

ד מי שלקה בב"ד על איסור ברת וכו'. פ' אלו הן הנשרפין במשנה מי שלקה ושנה ב"ד מכניסין אותו לכיפה ומאכלין אותו שעורין עד שכריסו מתבקע ומתקמץ לה במלקיות של כרת אמה אצל של שמים ושלש מלקיות איסורי הוא דקא טעיס והא דמתן ושנה זה אין פירושו בשניה מכניסין אותו לכיפה אלא ושנה זה מלקין אותו ובשלישית מכניסין אותו לכיפה והכי אייתא בבבליהא בשלישית מכניסין אותו לכיפה ואפילו לרשב"ג דלמר דהלכתא הוה חזקה בעיריות מחזיקות וכיון דעבר שלש עיריות אע"ג דלא לקא אלא שמי פעמים הומוק רשע ומכניסין אותו לכיפה:

ה מי שעבר על איסור ברת וכו'. שם מילא המרו בו ושק המרו בו והרפין בראשו פעם ראשונה ושנייה מתרין בו שלישיה מכניסין אותו מלקין אותו וכחז רבנו או מיתת בים דין דבתימא קמתא הוה שניה בכל מי של קבל התראה דכל של קבל התראה אין ממתינן אותו ולא מלקין אותו. ומ"ש אע"פ שהרפין בראשו וכו' ה"פ אע"פ שהרפין בראשו גם בפעם השלישית אין ממתינן אותו אלא מכניסין אותו לכיפה ואמרין בגמ' מ"י כיפה אמר רב יהודה מלא קומתו ומגן ההורג נפש בלא עדים מכניסין אותו לכיפה ומאכלין אותו לחם זר ומים לחם זר שש נותנין לו לחם זר ומים לחם זר שיוקטן מעיינו והדר מאכלין אותו שעורין עד שכריסו מתבקע:

ו הגונב כלי שרת וכו'. שם במשנה הגונב את הקטורה והמקלל בקוסם והבועל ארמיים קנאים פוגעין בו כהן ששימש בטומאה וכו'. מ"י קטורה אמר רב יהודה כלי שרת וכן הוא אומר ואת קטור הגסך. והיכא רמיח ולא יצאו לראות ככלע את הקדש ומתו. ויש שמינה שכתב קתם המקלל ובמתי' מן המקלל בקוסם ומי רב יוסף יכה קוסם את קוסמו רבנו ואיסימא רבה בר מרי אמרי יכהו הקוסם לו ולקונו ולמקונו. וליכא לפירושי מדרף קל ומקלל חזירו בשם דכל אחד מפורש עונשה בדוכימה ונראה שהוא חסר מן הספר ואם אין חסרון בספר לר"י טעם למה השמיט רבנו מלא בקוסם ובפירושו המשנה כתב ומקלל בקוסם הוא שיכר את האם בשם ע"ס ולפירושו קוסם המוכר במשנה לאו היינו קוסם המוכר בכתוב בלאו ע"י שהרי אינו אלא בלאו גרדל. ויש למרן דקוסם המוכר במשנה לאו היינו האיש העושה מעשה הקוסם אלא הנזון כח בקוסם לדעת הקוסם דהיינו ע"י ואפשר שמפני שדעה רבנו להרחיק כל הדברים כאשר כתב

דלמרינן במסכת מכות דלא מיקטל עלייהו אכל ע"פ ע"א מוילא דנה בעלמא הוא. בעוקלי חמיס דיקום ימירי ונהי דבן זכאי פטר ליה כההיא הכהשא מקטלא מיהו עדום אמת היא ועייל לכיפה עכ"ל:

ו הגונב כלי שרת וכו' עד ופוצעים את מוחו בגידוין. משנה שם ואמרו בגמרא המקלל בקוסם חני רב יוסף יכה קוסם את קוסמו רבנו ואי סימא רבה בר מרי אמרי יכהו קוסם לו ולקונו ולמקונו ופירש"י יכה קוסם את קוסמו מקלל כלי מעלה בקוסם יכה הקוסם את קוסמו היינו כלפי מעלה שגומן קסמים הללו בלבו וקסבר המקלל דהא

ובן אם נאמר לא תעשה דבר פלוני וכו'. ב"ק"ם כל שעה (דף מ"א). אמר אביי אכל נא לוקה שמים נא ומבועל לוקה שלש רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דלמרי תמרי הוא דלא לקי חדה מיהת לקי איכא דלמרי חדה נמי לא לקי דלא מייחד לאייה ללא דחסימה כלומר מה שאמר הכתוב לא מחסום מהיר אלא על דבר אחד וסמך ליה פרשת מלקות לעיל מיניה ופירוש הלכה זו לדעת רבינו דלמרי דלמרי סבר לוקין על לאו שבכללות וכשאלו נא עבר ב' לאוין אחד לאו תאכלו ממנו נא והשני אל תאכלו כי אם על אש וכבר אכלו בלתי זלי וכשאלו נא ומבועל לוקה שלש חמה על שאלו נא ואחמ על שאלו מבועל והג' על שאלו בלתי זלי וכיון דק"ל בסנהדרין (דף ס"ג.) אין לוקין על לאו שבכללות נדחו דברי אביי וק"ל כרנא והוא פוסק כלישנא קמא דחד מיהא לקי כדי למעט במחלוקת אביי ורבא כל מ"י דלפטר ולכן הוא סובר שצ"ע שאלו נא ומבועל או נא או מבועל אינו לוקה (אלא) אחת והשני הארבע"ז שכתב א"א אביי ורבא ע"ל נראה שהיא איך פסק כדברי במקום רבא וכן כתב הרמ"ן ז"כ וזמה שכתבו נחישב שגיסקת רבנו אינה כגיסקתו אלא דרנא הוא דלמר לאו שבכללות אין לוקין עליו ועיין במ"ש בפ"ח מק"פ. ומ"ש וכתבש הוא אומר וכו' עד וכן כל כיוצא בזה כתב הרב בקמ"מ שלו בשורש ט' דהכי אייתא בכרימות והוי יודע שהרמב"ן חלוק על רבנו בנין השני על לאו שבכללות אם חרנה לעמוד על עיקרן על דברים עיין בהשגותיו: נאמר לא יפצא בך וכו':

ד מי שלקה בב"ד וכו'. משנה בסנהדרין פרק אלו הן הנשרפין (דף פ"א:) מי שלקה ושנה ב"ד מכניסין אותו לכיפה ומאכלין אותו שעורין עד שכריסו נבקעת ואמרו בגמ' דדוקא במלקות שיש בו כרת ושלש פעמים היו בעירה אחת:

ה מי שעבר על איסור ברת או מיתת ב"ד וכו'. ג"ז משנה שם ההורג נפשות שלש בעדים כונסים אותו לכיפה ומאכלין אותו לחם זר ומים לחם זר ובגמ' מ"ש הכא דקמתי נומיסי לו לחם זר ומים לחם זר ומ"י שנה חמס דקתי מאכלים אותו שעורין אמר רב שמת אידו ואידו נומיסי לו לחם זר ומים לחם זר עד שיוקטן מעיינו והדר מאכלין אותו שעורין עד שכריסו נבקעת ומ"י חמס המרו בו ושק המרו בו והרפין בראשו פירוש או הרפין בראשו פעם ראשונה ושנייה מתרין בו שלישיה כונסין אותו לכיפה אע"ג דפליג רבא שאלו ואמרי שלישיה מתרין בו רביעית כונסין אותו לכיפה פסק כמ"ק ועוד דלמי כקסא ממתינן דבשלישית כונסין: וגרסינן בגמרא עלה דמתמינן ההורג נפשות שלש בעדים כונסין אותו

לכיפה מנה ידעינן אמר רב בעדות מיוחדת ושמואל אמר שלש בהתראה ורב סקדא אמר בימינו כגון דלחכוש בבדיקות ולא לחכוש בתקירות כדמינן מעשה ודבין דן זכאי בעוקלי חמס דלמרי ימירי ונהי דבן זכאי פטר ליה כההיא הכהשא מקטלא מיהו עדום אמת היא ועייל לכיפה עכ"ל:

ה מי שעבר על איסור ברת או מיתת ב"ד וכו'. ג"ז משנה שם ההורג נפשות שלש בעדים כונסים אותו לכיפה ומאכלין אותו לחם זר ומים לחם זר ובגמ' מ"ש הכא דקמתי נומיסי לו לחם זר ומים לחם זר ומ"י שנה חמס דקתי מאכלים אותו שעורין אמר רב שמת אידו ואידו נומיסי לו לחם זר ומים לחם זר עד שיוקטן מעיינו והדר מאכלין אותו שעורין עד שכריסו נבקעת ומ"י חמס המרו בו ושק המרו בו והרפין בראשו פירוש או הרפין בראשו פעם ראשונה ושנייה מתרין בו שלישיה כונסין אותו לכיפה אע"ג דפליג רבא שאלו ואמרי שלישיה מתרין בו רביעית כונסין אותו לכיפה פסק כמ"ק ועוד דלמי כקסא ממתינן דבשלישית כונסין: וגרסינן בגמרא עלה דמתמינן ההורג נפשות שלש בעדים כונסין אותו

לחם משנה

אחרי כן הרי אין שם מלקות ואם מלקיות מחזיקות למה כונסין אותו לכיפה א"ו דעבירות מחזיקות וכן נראה דפסק כרשב"ג דלחמא זימני בעינין דלס לא כן היכא של קבל התראה בפעם שנים אמתין אין כונסין אותו לכיפה ואם כן קשה דבהדיא אמרו בפ' הבא על יצמחו (דף ס"ד:) ינשואין ומלקיות כרבי וסומא וצור העובד כרשב"ג וא"כ היה לו לרבינו לפסוק בנשואין [ומלקיות] כרבי כיון דהכי איפסקא חמס הילכתא בגמ' בהדיא.

מגדל עזו

לרפואתו ו"ל אמר אביי אכל נא לוקה שמים מבועל לוקה שמים נא ומבועל לוקה שלש וזה שהוא סבור שולקין על לאו שבכללות ואחר שאלו נא עבר על שני לאוין האחד מהן אל תאכלו ממנו נא שיאל לנו מכלל מה שאמר י אם על לאו שש הוא אכלו אמר אל תאכלו אלא זלי והוא אכלו בלתי זלי וכשאלו נא ומבועל לוקה לפי דעתו שלש אחת על אכלו נא ואחמ על אכלו מבועל שלישיה על אכלו בלתי זלי ואמרו שם בסדר זה הדבר ורבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דלמרי חדה מיהא לקי כלומר כשאלו נא ומבועל לוקה אחת ואיכא דלמרי חדה נמי לא לקי דלא מייחד לאייה ללאו דחסימה כלומר אמרו יתברך לא מחסום שור בדשו שהוא לאו אחד ימנע מדבר אחד ואולם זה הלאו המונע משני הדברים נא ומבועל אין לוקין עליו וכבר נמצא בגמרא סנהדרין אין לוקין על לאו שבכללות ולפיכך נאמר אביי הוא נדחה והאמת שהוא

ישראל לדונם, וזכה שפיר י"ל לולא השבועה היו דנים אותם על עברם
ז' מלוות והיו הורגים אותם, אבל בשביל השבועה ומנעו, אבל קשיא
לכו איך הניחום נארו.

ובסוף דזריכהם הקשו דכיון דכחו להחגייר [ולאו דוקא
גירות לזק אלא בגרות חושב סגין] הרי אמרו בגמ' שאין
להורגו, וא"כ מה שייך לדון להחיר השבועה, וחילתו דמי"מ לא היו
מניחין אותן בחי"ן, ויש לעי' אכתי קשה לה בקרא כתיב ולא הכוס
וגו' משמע לולא השבועה היו מכים אותם, עוד חירלו דעדיין לא באין
להחגייר, ור"ל לא אמרו לקבל ז' מלוות, והרמב"ן כתב דבאמרם ברו
עבדיך לשם ד' חלקיך כי שמענו שמעו וגו', הרי קבלו לעבוד ד', והיו
קבלו ז' מלוות, ולדעת חו' אפשר דאם קבלו ז' מלוות א"ל לקבל מהם
ועבדות, ואין רשאי להורגו.

ויש לעי' לדעת הר"מ דלר"ך לקבל ז' מלוות ואם לא קיבל חייבין
להורגו, קרא ללא ישבו נארוך שמות כ"ג ל"ג הנאמר ב' אומות
[אף דנוכח בכל עיבדי כו"מ לדעת הר"מ פ"י מה' ע"ז ה"ו, מ"מ
קרא הזכיר ז' אומות] היכי מש"ל הא חייבים להורגו כל שלא קבלו
ז' מלוות, י"ל דקרא למכור ולהשכיר להן בית בזמן שלא יוכלו עדיין
להורגו.

לדעת הר"א והרמב"ן דבשאר אומות אין לריבין רק לקבל מהם
ועבדות, אפשר דאם מקבלין גרות חושב אסור להלחם עמהם
שכרי מלווין להחיותו, וג"מ שמולוין להחיותו היינו שקיבל עליו עבדו
ז' מלוות אש"כ ועד עכש עבר על ז' מלוות, וכמשי"כ חו' ע"ז ס"ד ב'
ד"ה איחור, ואש"כ דחייבי מיתת ב"ד לא מהני להו השבועה מ"מ צבני נח
שכולם עבדו, אמרו חורב שחם שבו אין ממיחין אותן על העבר
וילפינן לה מקרא למשן אשר לא ילמדו וגו', וא"כ אין רשות להלחם
בבן ולהורגו, ואף לדעת הר"מ דגם בשאר אומות לר"ך קבלת ז' מלוות
ומשמע דאם קבלו ז' מלוות ולא מהם ועבדות רשאי להלחם בהן, נראה
דחייבו דוקא בשאר לקבל השבועה ז' מלוות, אבל אותן שמקיימין ז'
מלוות מקדים אין רשאי לבוא עליהן במלחמה.

ויש לעי' בזה דאמרו שבועות ל"ה ב' מלכותא דקטלא חד משיחא
בעלמא לא מיעגשא, ופי' חו' שם במלחמת הרשות, והיינו באינן
שומרין ז' מלוות, ואינם חוזרים, ולמה מיעגשי אי קטלי עפי, ולמה אין
רשאי לדונם על ז' מלוות.

ויש לעי' בזה דאמרו סנהדרין ע"א ב' דב"ג שבירך את השם
והחגייר פטור משום דאשחתי דינו ונשתנית מיתחו, ומסקינן
דאם לא נשתנית מיתחו חייב, והכא בקבל גירות חושב משמע דלא
דיינתינן ליה כלל אש"כ דלא נשתנה לא דינו ולא מיתחו, ולמה תגרע
גרות לזק מגירות חושב, וי"ל דליירי צב"י שמהרין ב' מלוות ועגשין
והיינו כג"מ, וג"מ שזכר להחגייר אם בירך השם צביותו ג"מ לר"ך
לעטם אשחתי דינו, ולא הקילה תורה אלא בשכל האומה אינן שומרין
ז' מלוות.

ה' ר"מ פ"י מה' מלכים ה"ד בזה' הר"א זה שיבוש אלא שיכול
לומר השנינו לקבל המלוות, נראה דכות הר"א דלעמלק
אין פוחחין לשלם ואין דורשין ממנו מהם ועבדות, אלא שאם קבל ז'
מלוות, ע"כ אסור להורגו ולי' הר"א מחפרש שיכול עמלק לומר השנינו
אחי ע"מ שאני מקבל מלוות צב"י, ונראה דדוקא קודם שניכנסו למלחמה
אבל לאחר שניכנסו למלחמה אין מקבלין אותן דלא עדיפי מז' אומות.
ובגמ' סנהדרין ל"ז ב' אמרו מצני בניו של המן למדו חורב צבני
צרק, והיינו שזכו מצני בניו להחגייר וקבלו אותן ואש"כ
דאגב צדיכהם נכנסו במלחמה, מ"מ בני בניו שלא בשעת מלחמה מקבלין
אותן, ומיבו מכאן אין להוכיח דמקבלין גרים מעמלק ד"ל דבני בניו
נחשבו כחאחרים וקבלו אותם, ומ"מ למדנו מדברי הר"מ ובר"א
דאם צאים להחגייר מקבלין אותן, והא דאיתא במכילתא שהלי בשלה
דמשאר אומות שבאין להחגייר מקבלין אותן ומעמלק אין מקבלין
אותן, ואמרו שלא יניח נין ונכד תחת השמים לעמלק, היינו לאחר
שנכנסו למלחמה אין מקבלין אותן, דבשאר אומות מקבלין אף אח"כ
וכמשי"כ חו' סוטה ל"ה ב', ולא יניח ד' נין ונכד לעמלק היינו בעושה
מעשה עמלק, וכדאמרו ע"ז ה' ב', בקרא ולא יהיה שריר לבית עשו
בעושה מעשה עשו, והא דאמרו במכילתא שם נזכר דוד צאוחה עשו
מה שנאמר למשה רבנו אם יבוא מכל האומות שבעולם להחגייר

שיקבלוהו ומציתו של עמלק שלא יקבלוהו, ל"ל דגר עמלקי זה היה
במלחמה והלך והחגייר וקבלוהו, ודוד אמר שקבלוהו שלא כדון כיון
שהיה במלחמה.

בבעל העורים חלוק כ"ח ז', איתא נעמן היה מצדד שבקש אדמה
לעשות מזבח נחקרב תחת כפי השכינה ומצני בניו למדו
חורב צדיכ' ולא אהפרש מקורו, ובגמ' סנהדרין, וגטין ל"ז ב', לא
משמע כן שהרי לא אמרו אלא נעמן ג"ח היה ואח"כ חשב כל אלו
שמצני בניכם למדו חורב ולא חשב נעמן, ואי אפשר שהיתה גי'
נעמן תחת המן, שהרי הדבר הוזכר בגמ' ב' פעמים וכן הוזכר כשי"י
סנהדרין ל"ז א', ועוד דבבבא גרסינן צבני צרק, וצב"ט העתיק צדיכ',
ובגמ' סנהדרין נזכר המן לצדוף ואם הגי' נעמן היה נזכר בתחלה,
ואמנם צבני נזכר בתחלה. (שבת ס"ה ס"ו).

משוח מלחמה

מ"ג ב' כאן בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר, יש לעי' תרתי
הרכבה אהרכבה הרכבה אהרכבה מאי איכא למימר,
ואפשר דהרכבה אהרכבה לא קשיא מעיקרא ד"ל דליירי צב"י נפסקא
וכמשי"כ חו' ר"ה ע' ב' לפרש הא דמ"כ אלא עיקר קשיא ל"ה הרכבה
והא דלא מוקי להא דפרע למרכיב בהרכיב צוקה ומשום דבעלה כמו
דמפרשין מצריך צב"י נפסקא דמצריך איכא רבוחא קלח אבל מרכיב
צוקה פשיט עפי דבעלה א"כ לענין חורב פשיט ל"ה כיון דכבר
חילל את עיקר הנטיעה לא קרינן צו ולא חללו, והלכך יוחא ל"ה עפי
לאוקמה בהרכבת איסור.

ואפשר דזו כונה חו' ר"ה ע' ב' ד"ה מצריך, דקשיא לכו דמצריך
ע"כ לר"ך לשנויי הכי וא"כ הו"מ לשנויי הכי גם במרכיב.

מידו יש לעי' למה ל"ה למטוין מצריך מקרא ולא חללו חיפוק ל"ה
דאין צו ערלה ולא רבני ולא קרינן צו ולא חילל, ואפשר דאי
הוי כתיב ולא חילל הוי מרבינן אפי' פטורה מן הרבני וזמן חילול
קאמר אבל השחא דכתיב חללו דוקא זה שקרינן צו ונעטחם וקרינן
צו נעט, וכן ל"ל בזה דמוקי לה ר"י כראב"י ואמר הכא נמי נעט
כמשמעו וקשה הא צברייתא דריש ל"ה מחללו אלא ודאי חללו אינו
אלא לגלויי דלא בזמן חילול תלי אלא בחילול ממש.

וכתב הרמב"ן דראב"י פוטר גם מערלה מצריך ומרכיב, וכמשי"כ
הר"ן פ"ק דרי"ה וספ"ק דקדושין, ומצריך פטור אפילו
כשהפסיק דתחלת השרשה של ההצרכה נעשית בזה האומה של הצוקה
המשפיעה לה יחור נארוך שישתמש ולכן יש לגעוהו ז' שם לוי ואין זה
סחם נטיעה דקרא, אבל מרכיב אפשר דאינו פטור אלא בשבסוף אינן
סרק או נעט לסייג ואין לנו באין לדון רק על המורכב, וזכה אמרי פרט
למרכיב אבל הרכיב ילדה צילדה שניהם למאכל מודה ראב"י דגם
הפירות של העפן המורכב חייב בערלה דחשיבא כענף חדש של הילדה
הראשונה ולא שמענו בזה דלראב"י חלו חייב וחלי פטור וכן אין
סבירא למפער ילדה ראשונה משום שהרכיב צב"י, והא ד"ה הר"ן שם
טעם שאין לנו חוששין משום ערלה משום דבחול"ל סוברין כראב"י
בונתו ז"ל על הרכבה אבל על הרכבה א"ל טעם דהא בעלה צוקה,
אבל אין לנו עובדין להחיר ילדה ראשונה משום שהרכיב צב"י.

וכן מוכח בסוגין דפרין אי ילדה צילדה ח"ל משום ילדה ראשונה
ומאי קשיא נימא דחתך את הראשונה [ולא השאיר מן הגזע
רק מטעם] והרכיב צב"י ואין פירות גדילים בראשונה אלא במורכב
אלא ודאי כל שהראשונה למאכל כל המורכב צב"י כענפיה ולא
חשיב מרכיב שהמורכב צב"ל לגבי ראשונה, ואם איתא דראב"י פוטר
כ"ה"ג ודאי אינטריך לאשמעינן דחור עלי' אלא ודאי מודה בזה
ראב"י.

ובירי' צפרקין כ"ה מה אן קיימין אס כשהרכיב אינן מאכל על
גבי אינן מאכל מין בשאינו מינו ואם כשהרכיב אינן מאכל
על גבי אינן סרק פירות עבירה כן ואם מין צמיונו נועט כבתחלה כן
אלא כן אן קיימין כשהרכיב תאנה שחורה ע"ג תאנה לבנה כן נראה
להגיה, והנה קשיא לכו ק"י הגמ' בסוטה דאי ילדה צילדה חיפוק
ל"ה משום ילדה ראשונה ואפי' אס לא נשתייר מן הראשונה רק הגזע
מ"מ חשיב המורכב כנוטע. בתחלה והמורכב כענף חדש, ומיבו ס"ל
להירושלמי